

Забезпечення якості у системі вищої освіти

Давід Кереселідзе

Система забезпечення якості

Система забезпечення якості для вищої освіти складається з механізмів зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості. Внутрішні механізми розвиваються та запроваджуються ВНЗ, в той час, як зовнішні механізми розробляються незалежними, визнаними на державному рівні інституціями з забезпечення якості.

У Грузії зовнішні механізми складаються із авторизації (authorisation) закладів та акредитації (accreditation) навчальних програм. І перше, і другу здійснюється Національним центром з вдосконалення якості освіти (National Center for Educational Quality Enhancement – EQE). Центр EQE було засновано 1 вересня 2010 р. згідно із Законом Грузії про вдосконалення якості освіти; Центр є правонаступником Національного центру акредитації в області освіти.

За результатами змін до Закону Грузії про вдосконалення якості освіти від 01.09.2010, обов'язкове ліцензування та акредитацію закладів було замінено на процедуру авторизації.

Авторизація є інструментом зовнішнього оцінювання, що має підтвердити відповідність ВНЗ стандартам, які засвідчені у ході внутрішнього (само)оцінювання. Авторизація є обов'язковою для усіх типів освітніх закладів, що надає їм право здійснювати освітню діяльність та видавати освітні документи державного зразка (approved by the state).

Враховуючи місію освітнього закладу, процедура авторизації має встановити відповідність освітнього закладу стандартам у таких сферах:

- a) освітні програми;
- b) матеріальне забезпечення;
- c) людські ресурси.

ВНЗ є юридичною особою, чия діяльність може регулюватися публічним чи приватним правом. У Грузії діють такі типи вищих навчальних закладів:

- a) Коледж – ВНЗ із програмами першого циклу;
- b) Навчальний університет (teaching university) – ВНЗ із програмами у сфері вищої освіти (за винятком докторських програм). Навчальний університет повинен мати програми другого циклу (магістерський рівень).
- c) Університет – ВНЗ, де викладаються програми усіх трьох циклів та здійснюється дослідницька діяльність.

Змінився зміст процедури авторизації: її призначення підтвердити відповідність освітньої програми акредитаційним стандартам та запровадити регулярне самооцінювання з метою

підвищення якості освіти та сприяння подальшому вдосконаленню і розвитку процедур забезпечення якості. Процедура акредитації є добровільною.

Проте, державне фінансування отримують тільки студенти, які навчаються за акредитованими програмами (тобто, у ВНЗ державні стипендії та державні магістерські стипендії надаються студентам, якщо вони навчаються за програмами, які акредитовані).

Втім, акредитація обов'язкова для докторських програм, а також для професійних програм, де обов'язкове регулювання (право, медицина, педагогіка).

Акредитація відбувається за такими стандартами:

- Цілі освітньої програми, результати навчання та відповідність програми, заявленим цілям і результатам;
- Методологія та організація навчального процесу, адекватність оцінювання засвоєння програми;
- Навчальна діяльність студента, її продуктивність, організація індивідуальної роботи;
- Навчально-методичне забезпечення;
- Потенціал щодо подальшого вдосконалення та підвищення якості.

Основний інструмент, що використовується для внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості, той самий – Національна рамка кваліфікації (NQF).

Національна рамка кваліфікації

Національна рамка кваліфікації має п'ять складових:

- Загальна освітня рамка кваліфікації;
- Професійна освітня рамка кваліфікації;
- Рамка кваліфікації для вищої освіти;
- Перелік кваліфікацій (напрями (Directions), області/спеціальності (Field/Specialties), підрядні області / спеціалізації (Sub-fields/Specializations) та професійні спеціалізації (Professional Specialisations));
- Процедура формування кваліфікацій.

Таким чином, Рамка кваліфікації вищої освіти є частиною Національної рамки кваліфікації, що допомагає систематизації кваліфікацій у сфері вищої (академічної) освіти, які існують в Грузії. Вона сприяє опису освітніх кваліфікацій через результати навчання.

Кваліфікації у сфері вищої освіти (higher education qualification) є результатом навчання, що досягається завдяки успішному завершенню академічної освітньої програми і підтверджується дипломом, виданим ВНЗ.

Рамка кваліфікації вищої освіти призначена для:

- а) Представлення кваліфікацій та опису взаємозв'язку між ними, як це існує в країні;

- b) Роз'яснення, полегшення розуміння існуючої системи кваліфікації з боку студентів, працедавців, науково-педагогічних кадрів;
- c) Сприяння ВНЗ у вдосконаленні наявних освітніх програм та плануванні і запровадженні нових;
- d) Підтримки внутрішніх і зовнішніх систем забезпечення якості, підвищення якості вищої освіти;
- e) Створення фундаменту для студенто - спрямованої освітньої системи;
- f) Забезпечення відповідності та сумісності на міжнародному рівні, подальший розвиток процесу визнання кваліфікацій;
- g) Сприяння й підтримка студентської мобільності;
- h) Поширення ідей і сприяння навчанню упродовж життя.

Результати навчання для кожної предметної сфери надалі деталізуються у галузевому стандарті, який розробляється на базі NQF та у якому описані компетентності отримувача кваліфікації відповідно до циклу навчання та спеціальності.

Дескриптори кваліфікацій

Дескриптор кваліфікацій для вищої освіти визначає обсяги знань, вмінь та окреслює цінності, які мають бути здобуті на певному освітньому рівні за шістьма критеріями:

- a) Знання і розуміння
- b) Застосування знань
- c) Висловлення суджень
- d) Комунікативні вміння
- e) Вміння навчатися
- f) Цінності

На основі Національної рамки кваліфікацій, відповідного галузевого стандарту, місії ВНЗ формулюються результати навчання для конкретної освітньої програми. Результати навчання для освітньої програми, навчального курсу або модулю визначаються через предметні (field-specific) та загальні (generic) компетентності.

Цикли вищої освіти описуються за принципом ієрархії, відповідно до результатів навчання. Кожний наступний цикл передбачає здобуття нових, додаткових, результатів навчання на основі результатів, здобутих у попередньому циклі (див. Додаток).

Навчальні результати першого циклу вищої освіти та короткого циклу в рамках першого циклу спираються на навчальні результати загальної середньої освіти.

Дескриптор кваліфікацій може бути надалі деталізований або уточнений через відповідну галузеву документацію.

Присудження кваліфікацій

У назві кваліфікації першого циклу вищої освіти поєднуються термін «бакалавр» та назва напрямку /предметної області / спеціальності.

В рамках спеціальності студенту дозволено комбінувати основні (major) предмети (принаймні 120 кредитів) та другорядні предмети (minor) (близько 60 кредитів) у такий спосіб:

- основні предмети та предмети вільного вибору;
- основні предмети, другорядна дисципліна та предмети вільного вибору;
- основні предмети та дві другорядних дисципліни.

У назві кваліфікації другого циклу вищої освіти поєднуються термін «магістр» та назва напрямку /предметної області / спеціальності та / або підрядного напрямку /предметної області / спеціалізації. Магістерська програма включає навчальний компонент та кваліфікаційну роботу, яка є самостійним дослідженням. Бажано, щоб магістерська програма включала також практику.

У назві кваліфікації третього циклу вищої освіти поєднуються термін «доктор» та назва напрямку /предметної області / спеціальності. Докторські освітні програми мають навчальний компонент та практичну діяльність. Докторська програма завершується підготовкою та публічним захистом кваліфікаційної дослідницької роботи (дисертації), виконаної на основі самостійного дослідження.

Регульовані освітні програми спрямовані на підготовку студента до професійної діяльності, що регулюється. Принаймні 75% такої освітньої програми присвячено розвитку компетентностей, необхідних для регульованої професійної діяльності.

Формування кваліфікацій

У Грузії присуджувати можна тільки ті кваліфікації, які є узгодженими із кваліфікаціями для напрямів, областей / спеціальностей, підрядних областей / спеціалізацій, відповідно до законодавчо визначеної процедури.

Освітня програма, не передбачена у Переліку кваліфікацій Національної рамки кваліфікації, може викладатися тільки тоді, коли відповідний навчальний заклад отримав згоду від Національного центру з вдосконалення якості освіти і здобув авторизацію, акредитацію програми або надав щорічний звіт про самооцінку.

Якщо перше чи друге має місце, Національний центр з вдосконалення якості освіти має передати до Міністерства освіти та науки Грузії пропозицію щодо доповнення Переліку кваліфікацій.

Включення додаткової кваліфікації у Перелік кваліфікацій є передумовою отримання, присудження даної кваліфікації.

Додаток:

Результати навчання, релевантні для першого циклу вищої освіти включають:

- a) Знання і розуміння – поглиблене знання предметної області, включно із критичним аналізом теорій та принципів; розуміння складних явищ і стану речей у предметній області;
- b) Застосування знань – здатність застосовувати методи для певної предметної області та окремі специфічні методи для розв'язання проблем; спроможність проводити дослідження та реалізовувати практичні проекти за визначеним напрямом;
- c) Висловлення суджень – здатність збирати та тлумачити дані для певної предметної області, аналізувати абстрактні дані та / або конкретні ситуації, із застосуванням стандартів та окремих специфічних методів; здатність впевнено й переконливо висловлювати судження;
- d) Комунікативні вміння – здатність підготувати докладний письмовий звіт про ідеї, проблеми та їх можливе розв'язання, а також усно спілкуватися з фахівцями та нефіхівцями грузинською та іноземною мовами; здатність творчо використовувати сучасні ІКТ;
- e) Вміння навчатися – здатність послідовно та комплексно оцінювати власний прогрес у навчанні; спроможність до визначення подальших навчальних потреб;
- f) Цінності – спроможність брати участь у процесі формування цінностей, стремління їх дотримуватися і встановлювати.

Результати навчання, релевантні для другого циклу вищої освіти включають:

- a) Знання і розуміння – поглиблене та системне знання предметної області, що дозволяє генерувати нові, оригінальні ідеї, допомагає розв'язанню певних проблем;
- b) Застосування знань – здатність орієнтуватися та діяти у новому, непередбаченому, мультидисциплінарному середовищі: спроможність до пошуку нових, оригінальних методів розв'язання складних проблем, включно із застосуванням сучасних, новітніх методів і підходів;
- c) Висловлення суджень – здатність робити судження на основі критичного аналізу складних та неповних даних (включно із даними останніх досліджень); спроможність до інноваційних підходів, синтезу на основі сучасних даних;
- d) Комунікативні вміння – здатність висловлювати власні судження, аргументи, інформувати професійні кола та наукову спільноту грузинською та іноземною мовою про методики, результати дослідження, враховуючи стандарти наукової доброчесності, застосовуючи сучасні ІКТ;

- e) Вміння навчатися – здатність самостійно управляти власним процесом навчання, розуміти його специфіку та складати стратегічні плани щодо наступного, вищого рівня;
- f) Цінності – здатність оцінювати власне ставлення до цінностей та ставлення інших людей; спроможність сприяти встановленню нових цінностей;

Результати навчання, релевантні для третього циклу вищої освіти включають:

- a) Знання і розуміння – знання, що базуються на останніх сучасних здобутках у певній області / підрядній області або у міждисциплінарній сфері, що сприятиме подальшому поглибленню знань у певній області та застосуванню інноваційних дослідницьких методів і підходів (на рівні вимог до публікацій у реферованих виданнях); оновлення наукових теорій та знань завдяки повторному аналізу, частковій переоцінці існуючих наукових теорій;
- b) Застосування знань – здатність самостійно планувати, проводити дослідження, керувати інноваційними дослідницькими проектами; спроможність розвивати нові дослідницькі методики та аналітичні підходи, які спрямовані на здобуття нових знань та відображені у публікаціях у міжнародних реферованих виданнях;
- c) Висловлення суджень – спроможність до критичного аналізу нових, складних та суперечливих ідей, наукових підходів, з метою розвитку, просування, удосконалення нових методик;
- d) здатність самостійно приймати правильні та ефективні рішення з метою розв'язання складних проблем;
- d) Комунікативні вміння – здатність чітко і переконливо демонструвати, представляти нові знання у поєднанні із старим багажем знань; спроможність спілкуватися іноземною мовою, брати участь у міжнародних наукових тематичних дебатах за участі міжнародної академічної спільноти;
- e) Вміння навчатися – готовність надалі розвивати нові ідеї, нові напрями пізнання, спираючись на останні здобутки у науковій сфері або області / галузі професійної діяльності, у тому числі – на дослідницькі результати;
- f) Цінності – здатність досліджувати способи вироблення та утвердження нових цінностей, розвивати новітні методи й підходи до їх встановлення.